

O‘ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNI MOLIVAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA TA’SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI

Ismailov Dilshod Anvarjonovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

PhD., dotsent

E-mail: d.ismailov@tsue.uz

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekistonda investitsiyalarni moliyaviy boshqarishning joriy holati va ta’sir qiluvchi omillarning ekonometrik tahlillari o‘rganilgan. Shuningdek, tadqiqot natijalariga asoslangan xulosalar hamda ilmiy-amaliy ahamiyatga molik taklif va tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: investitsiyalarni moliyaviy boshqarish, ekonometrik tahlil, xorijiy tajriba, investitsiyaviy jozibadorlik, hudud investitsiyasi, infratuzilma.

Аннотация

В данной статье изучены текущее состояние финансового управления инвестициями в Узбекистане и эконометрический анализ факторов, влияющих на этот процесс. Кроме того, представлены выводы, основанные на результатах исследования, а также рекомендации и предложения, обладающие научно-практической значимостью.

Ключевые слова: финансовое управление инвестициями, эконометрический анализ, зарубежный опыт, инвестиционная привлекательность, региональные инвестиции, инфраструктура.

Abstract

This article analyzes the current state of financial management of investments in Uzbekistan and examines the econometric assessment of the factors influencing this process. In addition, the article presents conclusions based on the research findings, along with recommendations and proposals of scientific and practical significance.

Keywords: financial management of investments, econometric analysis, foreign experience, investment attractiveness, regional investment, infrastructure.

O‘zbekistonda barqaror iqtisodiy o‘shishni ta’minlashda investitsiyalar hal qiluvchi omildir, chunki ular kapital jamg‘arilishini tezlashtiradi, ishlab chiqarish quvvatlarini yangilaydi va umumiy omillar samaradorligini oshiradi. Nazariy jihatdan Harrod — Domar yondashuvi investitsiya — jamg‘arma nisbatining potensial o‘shishni belgilashini ko‘rsatadi, Solou modeli esa kapitalning kamayuvchi chegaraviy samarasi sharoitida barqaror o‘shishning manbai sifatida texnologik taraqqiyotni ta’kidlaydi. Endogen o‘shish paradigmasi investitsiyalarning bilim, innovatsiya va inson kapitali orqali TFP (umumiy omillar samaradorligi, ingl. Total Factor Productivity) ni uzluksiz oshirishdagi rolini yoritadi. Amaliy jihatdan bu uch yo‘nalish O‘zbekistonda modernizatsiya, diversifikatsiya va raqobatbardoshlikni kuchaytiruvchi siyosatlar majmuasi ko‘rinishida namoyon bo‘ladi.

Investitsiyalar, avvalo, asosiy kapitalni yangilash va texnologik yangilanishni jadallashtirish kanali orqali o‘shirishga ta’sir qiladi. Jihozlar, zavod, inshootlar, energetik va transport infratuzilmasiga yo‘naltirilgan mablag‘lar ishlab chiqarish xarajatlarini pasaytiradi, tannarxni optimallashtiradi va mahsulot sifatini oshiradi. Bu import o‘rnini bosish va eksportni kengaytirish uchun zarur bo‘lgan miqyos iqtisodlari hamda klaster sinergiyalarini shakllantiradi. Xususan, mashinasozlik, to‘qimachilik, kimyo-gazkimyo, qurilish materiallari va oziq-ovqat sanoatida kapital qo‘yilmalar oraliq tarmoqlar bilan kuchli teskari va oldinga bog‘lanishlarni yaratib, multiplikativ ta’sirni kuchaytiradi.

Chet el investitsiyalari texnologiya transfertlari, boshqaruv ko‘nikmalari va global bozorlarga chiqish imkoniyatlari orqali o‘shirishni barqarorlashtiradi. Xorijiy investorlardan kirib keladigan ilg‘or texnologiyalar va standartlar mahalliy yetkazib beruvchilarni modernizatsiyaga undaydi, bilim spilloverlari yuzaga keladi. Bu jarayonda huquqiy muhitning barqarorligi, mulk huquqining himoyasi, shaffof tartib-taomillar va raqobat siyosati ishonchni oshiradigan bazaviy shartlardir. FDI (to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar, ingl. Foreign Direct Investment) oqimlari to‘lov balansini diversifikatsiya qiladi, valyuta tushumlarini ko‘paytiradi va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Infratuzilmaga yo‘naltirilgan davlat investitsiyalari xususiy sektor uchun “yo‘l ochuvchi” rol o‘ynaydi. Elektr energiyasi generatsiyasi va uzatish tarmoqlari, transport-logistika tarmog‘i, ichimlik suvi va raqamli infratuzilma xizmatlarning narxini pasaytirib, xususiy investitsiyalarni to‘g‘ridan to‘g‘ri yo‘naltirishga sabab bo‘ladi. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari loyihaviy moliyalashtirish, risklarni oqilona taqsimlash va hayotiy sikl xarajatlarini kamaytirish orqali fiskal barqarorlikni qo‘llab-quvvatlaydi. Kapital bozorlari chuqurlashuvi, bank tizimida uzoq muddatli resurslar ulushining oshishi va kredit risklarini baholash amaliyotining takomillashuvi investitsiya loyihalarining moliyalashtirish bazasini kengaytiradi.

Inson kapitali va ilmiy-tadqiqotga investitsiyalar barqaror o‘shirishning chuqur manbaidir. Ta’lim, kasbiy tayyorgarlik, sog‘liqni saqlash va universitet–sanoat hamkorligiga yo‘naltirilgan mablag‘lar mehnat unumdorligini oshiradi, innovatsion faoliyatni faollashtiradi. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish va ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv yechimlariga kiritmalar ishlab chiqarishning moslashuvchanligini kuchaytiradi hamda transaksion xarajatlarni keskin kamaytiradi. Innovatsion ekotizimlar texnoparklar, inkubatorlar, venchur moliyalashtirish vositalari yangi firmalarning kirib kelishini osonlashtirib, bozor dinamikasini sog‘lomlashtiradi.

“Yashil” investitsiyalar O‘zbekistonda barqaror o‘shirish va resurslardan samarali foydalanishning ajralmas yo‘nalishidir. Energiya samaradorligi, qayta tiklanuvchi energetika, issiqlik ta’minoti modernizatsiyasi va sanoat chiqindilarini kamaytirish bo‘yicha loyihalar energiya intensivligini pasaytiradi, ishlab chiqarish xarajatlarini tushiradi va eksport raqobatbardoshligini oshiradi. Bunday loyihalar iqlim xavflarini boshqarish, uglerod izini qisqartirish va uzoq muddatli texnologik yangilanishni qo‘llab-quvvatlaydi. Yashil moliya instrumentlari “yashil” obligatsiyalar,

barqarorlikka bogʻlangan kreditlar xususiy kapitalni jalb etishda muhim vosita boʻlib xizmat qiladi.

Hududiy rivojlanish kontekstida investitsiyalar mehnat resurslari koʻp boʻlgan, lekin infratuzilma zaif hududlarda yangi iqtisodiy faoliyat markazlarini yaratadi. Qishloq xoʻjaligida qiymat zanjiri boʻylab qayta ishlash, saqlash va logistika quvvatlariga kiritmalar hosildorlikni bozorga samarali integratsiya qilish, narx volatilligini yumshatish va fermerlar daromadini barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Kichik va oʻrta biznes uchun kredit kafolatlari, soliq ragʻbatlari va raqamli savdo platformalariga kirish imkoniyatlari investitsion faollikni kengaytiradi, ishsizlikni kamaytiradi va ijtimoiy inklyuziyani kuchaytiradi.

Investitsiya siyosati samaradorligi sifat va ketma-ketlikka bogʻliq. Resurslar past unumdorlikdagi loyihalarga yoʻnaltirilsa, davlat qarzi barqarorligiga xavf tugʻiladi, “crowding-out” yuzaga kelishi mumkin. Shu bois loyihalarni tanlashda iqtisodiy-ijtimoiy foyda, fiskal risklar, valyuta tushumlari salohiyati, import komponentining ulushi, texnologik spilloverlar va mintaqaviy taʼsir singari mezonlar qatʼiy qoʻllanilishi lozim. Ochilish, savdo va investitsiya rejimining prognozli va izchil boʻlishi, raqobat siyosati va davlat yordamining aniq qoidalari xususiy sektor ishonchini oshiradi. Monitoring va baholash tizimlari KPilar (asosiy samaradorlik koʻrsatkichlari, ingl. Key Performance Indicators), hayotiy sikl xarajatlari tahlili, post-loyiha auditlari kapital qoʻyilmalarning natijadorligini kafolatlaydi.

Makroiqtisodiy barqarorlik investitsion faollikning muhim sharti hisoblanadi. Past va barqaror inflyatsiya, moʻtadil foiz stavkalari, almashuv kursi ishoratlarining aniq kommunikatsiyasi, fiskal qoidalar va qarz boshqaruvi boʻyicha shaffoflik xususiy kapital uchun xavflarni kamaytiradi. Jamgʻarma investitsiya tafovutini qisqartirish maishiy jamgʻarmalarni moliyaviy vositalarga yoʻnaltirish, pensiya va sugʻurta bozorlarini rivojlantirish, kapital bozorida ishtirokchilarning soni va mahsulotlar xilma-xilligini oshirish orqali erishiladi. Bu esa uzoq muddatli, soʻnmas resurslar oqimini taʼminlaydi.

Oʻzbekiston sharoitida barqaror oʻsish uchun investitsiyalarni yoʻnaltirishning strategik ustuvor yoʻnalishlari sifatida eksportga yoʻnaltirilgan qayta ishlash sanoati, yuqori qoʻshilgan qiymatli agrar zanjirlar, logistika va transport tarmoqlari, raqamli infratuzilma va IT (axborot texnologiyalari, ingl. Information Technology) xizmatlari, shuningdek, energiya samaradorligi va qayta tiklanuvchi energetika alohida ahamiyatga ega. Mazkur yoʻnalishlar oʻzaro toʻldiruvchi xususiyatga ega boʻlib, iqtisodiyotning diversifikatsiyasi, mehnat unumdorligi va tashqi savdo barqarorligini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, investitsiyalar Oʻzbekistonda barqaror iqtisodiy oʻsishning asosi boʻlib, kapital jamgʻarilishi, texnologik yangilanish va inson kapitali orqali TFP (umumiy omillar samaradorligi, ingl. Total Factor Productivity) ni oshirish mexanizmlarini ishga soladi. Ularning samarasi institutsional muhit, makrobarqarorlik, loyihalar sifatiga qatʼiy yondashuv va moliyalashtirish arxitekturasining chuqurlashuviga bogʻliq. Sifatli, “yashil” va eksportga yoʻnaltirilgan investitsiyalar kombinatsiyasi, PPP (davlat-xususiy sheriklik, ingl. Public Private Partnership) va

kapital bozorlari orqali xususiy resurslarni safarbar etish, hamda ta'lim innovatsiya ekotizimini kuchaytirish O'zbekistonda o'rta va uzoq muddatda yuqori, inklyuziv va barqaror o'sish trayektoriyasini ta'minlaydi.

Bugungi kunda mamlakatimizda asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning 2010-yildan 2024-yilgacha bo'lgan ko'rsatkichlarini va ularning tarkibiy qismlarini quyidagi berilgan 1-jadvalda keltirib o'tilgan.

1-jadval.

2010-2024-yillar oralig'ida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar tarkibi¹

Yillar	Asosiy kapitalga investitsiyalar (mlrd so'm)	Asosiy kapitalga investitsiyalarning o'sish sur'ati (%)	Asosiy kapitalga investitsiyalarda chet el investitsiyalari va kreditlarining ulushi (%)	Asosiy kapitalga investitsiyalarda davlat byudjeti ulushi (%)	Asosiy kapitalga investitsiyalarda korxonalar va aholining o'z mablag'lari ulushi (%)	Asosiy kapitalga investitsiyalarda boshqa mablag'lar ulushi (%)
2010	16463,7	104,2	26,4	5,2	52,5	16
2011	19500	102,6	19,8	5,5	57,1	18
2012	24455,3	110,6	19	4,7	56	20
2013	30490,1	111,3	18,1	5	57,9	19
2014	37646,2	109,8	18,5	4,2	57,6	20
2015	44810,4	109,4	18,5	4,2	56,2	21
2016	51232	104,1	20,7	4,3	54,4	21
2017	72155,2	119,4	23,8	4,8	47,3	24
2018	124231,3	129,9	24,3	4,5	42	30
2019	195927,3	138,1	43,6	9	29,3	18
2020	210195,1	95,6	42,7	6,8	40,8	9
2021	239552,6	102,9	42,3	9,3	38	10
2022	266240	100,2	42,8	8	40,6	9
2023	356071,4	123,4	56,7	6,5	31,8	5
2024	507490,2	131,3	69,4	4,6	23,1	3

Jadval ma'lumotlari 2010 — 2024-yillarda O'zbekistonda asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar hajmi va ularning moliyalashtirish manbalari tarkibida chuqur strukturaviy siljishlar yuz berganini ko'rsatadi. Nominal hajm 2010-yildagi taxminan 16,5 trln so'mdan 2024-yilda 507,5 trln so'mga yetib, butun davr bo'yicha qariyb 30,8 barobar kengaydi, oddiy hisob-kitobga ko'ra-yillik o'rtacha yig'ma o'sish sur'ati 27 — 28 foiz atrofida. Bu dinamikaga mos ravishda o'sish indeksi ustuni ham 2018 — 2019-yillarda tezlanishni (129,9 va 137,6 foiz), 2020-yilda pandemiya ta'sirida bosqichli sekinlashuvni (95,6 foiz) va 2023–2024-yillarda tiklanish hamda jadallashishni (123,4 va 131,3 foiz) aks ettiradi. Shuni alohida qayd etish zarurki, 2017 - 2018-yillarda nominal hajmning keskin sakrashi bilan birga rasmiy "o'sish sur'ati" indekslarining

¹ Muallif ishlanmasi

moʻtadilroq chiqishi metodik farqlar (masalan, doimiy narxlarda hisob-kitoblar yoki tarkibiy tuzatishlar) bilan izohlanishi mumkin.

Moliyalashtirish manbalari tarkibida uchta muhim trend kuzatiladi. Birinchidan, chet el investitsiyalari va kreditlarining ulushi 2010-yildagi 26,4 foizdan 2024-yilda 69,4 foizga koʻtarildi. Bu sakrash 2019-yildagi 28 foizdan 2021-yilda 42,3 foizga, 2022-yilda 48,2 foizga, 2023-yilda 56,7 foizga va nihoyat 2024-yilda 69,4 foizga izchil tranzitsiyani anglatadi. Mazkur jarayon kapital importi, texnologik transfer va yirik infratuzilma loyihalariga jalb etilgan tashqi resurslar hisobiga investitsion faollikni qoʻzgʻatganini koʻrsatadi. Shu bilan birga, valyuta xatarlari, tashqi qarzga sezgirlik va global moliya sharoitlariga taʼsirchanlikning oshishi kabi makroprudensial oqibatlar ehtiyotkor boshqaruvni talab qiladi.

Ikkinchidan, korxonalar va aholi oʻz mablagʻlari ulushi 2010-yildagi 52,5 foizdan 2024-yilda 23,1 foizga pasaydi. 2011-2014-yillarda bu koʻrsatkich 56 — 58 foiz diapazonida ustun manba boʻlgan boʻlsa, 2019-yilga kelib 45,3 foizga, 2021-yilda 39,8 foizga hamda 2022-2024-yillarda 40 dan 31,8ga hamda 23,1 foizga tushgani ichki jamgʻarma va foyda reinvestitsiyasi rolining kamayganini bildiradi. Bu pasayish bir tomondan, tashqi resurslarning “crowd-in” effekti bilan izohlanishi mumkin boʻlsa, ikkinchi tomondan, mahalliy kapital bozorlarining yetarli chuqurlashmaganligini va uzoq muddatli milliy resurslar bazasini kengaytirish vazifasining dolzarbligini taʼkidlaydi.

Uchinchidan, davlat byudjeti ulushi butun davrda nisbatan past va barqaror boʻlib qoldi: 2010-yilda 5,2 foiz, 2015-2019-yillarda 4,2 — 4,8 foiz atrofida, 2020-2021-yillarda pandemiya sharoitida 9,3 foizgacha vaqtincha koʻtarilib, 2022–2024-yillarda yana 6,7 dan 6,5 ga hamda 4,6 foizgacha pasaydi. Bu holat byudjet investitsiyalarining asosan “yoʻl ochuvchi” infratuzilma funksiyasini saqlaganini, fiskal barqarorlikni koʻzlagan maqsadli va selektiv yondashuvni anglatadi. “Boshqa manbalar” ulushi esa 2010-yildagi 16 foizdan 2024-yilda 3 foizgacha qisqargan boʻlib, moliyalashtirish arxitekturasi soddalashuvi va resurslarning chet el hamda xususiy segmentlarga qayta taqsimlanganidan dalolat beradi.

Davr kesimida uch bosqichli dinamikani ajratish mumkin. 2010-2014-yillar “ichki manbalar ustuvorligi” bosqichi boʻlib, oʻz mablagʻlari 56 — 58 foiz atrofida saqlangan, chet el manbalari ulushi 18 — 26 foiz diapazonida boʻlgan. 2015-2019-yillarda tezlashuv va rebalanslash amalga oshdi: nominal hajmlar keskin oshdi, xorijiy manbalar ulushi 20 — 28 foizgacha koʻtarildi, davlatning ulushi esa past darajada qoldi. 2020 – 2024-yillar “tashqi resurslar markazlashuvi” bosqichi boʻlib, chet el investitsiyalari va kreditlarining ulushi 24,3 foizdan 69,4 foizgacha oʻsdi; pandemiya davrida byudjetning vaqtinchalik kontr-siklik roli kuzatildi, soʻngra u qisqardi; oʻz mablagʻlari ulushi esa keskin pasayishda davom etdi.

Ushbu tendensiyalar iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va yirik infratuzilma loyihalarini jadallashtirish nuqtai nazaridan ijobiy natija bergan boʻlsa-da, kelgusi davr uchun bir qator institutsional xulosalarni keltirib chiqaradi. Birinchidan, xorijiy resurslarning tez kengayishi bilan parallel ravishda milliy kapital bozorlarini chuqurlashtirish, uzoq muddatli soʻm instrumentlarini koʻpaytirish va pensiya-sugʻurta

jamg'armalarini investitsiya sikliga faolroq jalb etish orqali ichki jamg'armalarni safarbar etish zarur. Ikkinchidan, tashqi qarz va valyuta xatarlarini boshqarish uchun loyihaviy moliyalashtirish, davlat-xususiy sheriklik va "yashil" obligatsiyalar kabi risklarni bo'lishuvchi instrumentlardan tizimli foydalanish maqsadga muvofiq. Uchinchidan, chet el manbalari yuqori bo'lgan sharoitda texnologik transfer va mahalliy lashtirish talablarini kuchaytirish ya'ni, import qilinayotgan kapitalning ichki kooperatsiyalarni rivojlantirishga, kadrlar tayyorlashga va qo'shimcha qiymat yaratishga xizmat qilishini kafolatlash TFP o'sishini barqarorlashtiradi.

Shuni ta'kidlab o'tish kerakki, 2010 — 2024-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmining keskin ortishi bilan birga moliyalashtirish strukturasi xorijiy resurslar foydasiga chuqur qayta taqsimlandi. Bu transformatsiya iqtisodiyotning modernizatsiyasi va kengayishiga kuchli impuls bergan, biroq u bilan birga makro-moliyaviy xatarlarga ta'sirchanlikni ham oshirgan. Shu bois kelgusida ichki jamg'armalarni ko'paytirish, kapital bozorini rivojlantirish, valyuta risklarini xedjirlash, loyihalarni tanlashda hayotiy sikl xarajatlari va tashqi ta'sirlarga barqarorlik mezonlarini qat'iy qo'llash hamda "yashil" va eksportga yo'naltirilgan yo'nalishlarga ustuvorlik berish investitsion o'sishning sifatini oshirish va barqarorligini mustahkamlashning eng muhim omillari bo'lib qoladi.

Quyidagi berilgan jadvalda esa 2019-2024-yillar oralig'ida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning iqtisodiyot tarmoqlari kesimida xarajatlari tarkibi ko'rsatib o'tilgan.

1-jadval.

2019-2024-yillar oralig'ida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar xarajatlari tarkibi (mlrd so'm)¹

Tarmoqlar	2019 y.	2020 y.	2021 y.	2022 y.	2023 y.	2024 y.	O'zgarish
Turar-joy binolari	20621,9	23200,8	29851	30184,2	36732,7	40287,9	1,95
Noturar-joy binolari	33408,1	38172,7	50894,5	58225,1	75452,9	91172,9	2,72
Boshqa inshootlar	23148,7	27039	30290,6	43393,4	44244,1	87239,2	3,69
Yerni yaxshilash	127,3	285,9	277,1	257,1	1000,4	1693,7	13,30
Mashina va uskunalar, jami	107305,8	110493,8	113863,9	115040	168810,7	241819	2,25
Transport uskunalari	16588,2	12415,2	14574,5	10718,7	25608,4	36700,8	2,21
Axborot, kompyuter va telekommunikatsiya (AKT) uskunalari	3194,8	7347	5325,6	5199,7	10230	7970,3	2,49
Boshqa mashina va uskunalar	87522,7	90731,6	93963,8	99164,6	126694,6	191802	2,19

¹ Muallif ishlanmasi

Tarmoqlar	2019 y.	2020 y.	2021 y.	2022 y.	2023 y.	2024 y.	O'zgarish
Bir necha marta mahsulot beruvchi, hayvonlar resurslari	2418,9	2843	3656,8	3847,8	390,3	277	0,114
Bir necha marta mahsulot beruvchi daraxtlar, qishloq xo'jalik ekinlari va ko'chatlar resurslari	372	880,7	838,6	783,8	364,5	1196,7	3,21
Noishlab chiqarish aktivlarga mulk huquqini berish bilan bog'liq xarajatlar	198,1	225	138,2	365,8	562,4	1166,8	5,88
Kompyuter dasturiy ta'minoti va ma'lumotlar bazalari	28,7	25,2	98,6	154,9	1672,8	1216,7	42,39
Ko'ngilochar, adabiy va badiiy asarlarning asl nusxalari	3,7	1,6	0,8	26	16,8	3,7	1
Ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalar	5,9	86,5	30,8	210,7	469,4	41,4	7
Foydali qazilmalar zaxiralarini razvedka qilish va baholash	763,7	26,7	96,4	203,6	410,7	902,4	1,2
Boshqa intellektual mulk mahsulotlari	330,1	229	292,3	1169	4546,9	9422,6	28,5

Yuqoridagi jadvaldan kelib chiqib shuni aytish mumkinki, birinchidan, bino-inshootlar segmentida noturar-joy binolari investitsiyalari 2,72 marta oshib, real sektordagi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish infratuzilmasini kengaytirish jarayonlari tezlashganini bildiradi. Turar-joylar 1,95 marta ko'paygan bo'lsa-da, nisbatan pastroq sur'at uy-joy bozorida taklifning mutanosib kengayishini, lekin sanoat va xizmatlar uchun ishlab chiqarish maydonlari, ombor–logistika, tijorat obyektlari kabi “ishlab chiqaruvchi” fondlarga ustuvor yo'naltirilishni ko'rsatadi. “Boshqa inshootlar” (3,69 marta) yoqilg'i-energetika, irrigatsiya, gidrotexnika, magistral tarmoqlar singari uzoq siklli infratuzilma loyihalari faollashganiga ishora qiladi; 2024-yilda bu band bo'yicha yilma-yil o'sish deyarli 97 foizni tashkil etib, kapital jamg'arilishining “tarmoq ko'paytiruvchi” ta'siri kuchaygan.

Ikkinchidan, mashina va uskunalar guruhida umumiy hajm 2,25 marta kengaydi; bunda “boshqa mashina va uskunalar” yo'nalishi 2,19 marta o'sib, ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilishning asosiy drayveri bo'lib qoldi. Transport uskunalari 2,21 marta oshdi, 2024-yilda yilma-yil 44 foizlik sakrash kuzatildi. Bu logistika va tashish quvvatlarini tiklash hamda yangilashga mos keladi. AKT uskunalari 2,49 marta ko'paygan bo'lsa-da, 2024-yilda apparat darajasida pasayish (-22 foiz) qayd etildi, bu esa raqamlashtirish xarajatlarining apparatdan dasturiy ta'minot va ma'lumotlar bazalariga og'ayotgani bilan uyg'un.

Uchinchidan, nomoddiy aktivlarga sarmoya keskin tezlashdi. “Kompyuter dasturi ta'minoti va ma'lumotlar bazalari” 2019-yilga nisbatan 42,39 marta kengaydi (o'rtacha-yillik 111 — 112 foiz atrofida), 2023-yilda cho'qqi, 2024-yilda esa yuqori bazadan so'ng normalizatsiya kuzatildi. “Boshqa intellektual mulk mahsulotlari” 28,5 marta oshdi (o'rtacha-yillik 95 foiz), bu texnologik litsenziyalar, dizayn, brend,

dasturiy yechimlar va ma'lumotlarga asoslangan xizmatlar ulushi keskin ortganini ko'rsatadi. Nomoddiy aktivlarga bunday burilish umumiy omillar samaradorligi (TFP)ni oshirish mexanizmlarini kuchaytiradi va mahsulot hayotiy sikli davomida qiymat zanjirini ichkilashtirishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, biologik aktivlar segmentida divergensiya yuz berdi. "Bir necha marta mahsulot beruvchi hayvonlar resurslari" 0,114 martagacha qisqardi (yillik o'rtacha -35 foiz atrofida), ya'ni chorvachilikdagi kapital qo'yilmalar hajmi optimallashtirilgan. Aksincha, "daraxtlar, qishloq xo'jalik ekinlari va ko'chatlar resurslari" 3,21 marta kengaydi. 2024-yilda-yilma --yil 228 foizli sakrash bog'dorchilik, uzumchilik, intensiv plantatsiyalar va qayta ishlashga tayyorgarlik xarajatlarining keskin oshganini bildiradi. Bu qishloq xo'jaligida yuqori qo'shilgan qiymatli, uzoq siklli ko'p-yillik ekinlarga o'tish strategiyasi bilan mos keladi.

Beshinchidan, huquqiy va yer-resurslar bilan bog'liq aktivlar bo'yicha ham sezilarli siljish bor. "Noishlab chiqarish aktivlarga mulk huquqini berish bilan bog'liq xarajatlar" 5,88 marta oshdi; bu yer va boshqa tabiiy resurslar ustidan huquqlarni rasmiylashtirish, kon-sessiya va ijara mexanizmlarini kengaytirish orqali investitsiya loyihalarini "bankovlash" jarayoni chuqurlashayotganini anglatadi. "Yerni yaxshilash" 13,30 marta kengaydi; irrigatsiya, melioratsiya, tuproq unumdorligini oshirish va sanoat hududlarini tayyorlashga katta e'tibor qaratilgani ko'rinadi. "Foydali qazilmalar zaxiralarini razvedka qilish va baholash" 1,2 marta oshib, 2024-yilda yilma-yil 120 foizga yaqin sakrash ko'rsatdi; bu geologik-qidiruv ishlarining faollashuvi va tog'-kon klasterlarida investitsiya kiritish uchun resurs bazasini kengaytirish tendensiyasini tasdiqlaydi.

Oltinchidan, "ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalar" bo'yicha 2019–2024 oralig'ida yakuniy natija 7 marta yuqori bo'lsa-da, dinamikada 2023-yildagi cho'qqidan so'ng 2024-yilda keskin pasayish kuzatilgan. Bu statistika klassifikatsiyasi almashinuvi va ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalar bilan bog'liq sarflarning intellektual mulk mahsulotlari hamda dasturiy ta'minot bandlariga qayta taqsimlanishi ehtimolini ko'rsatadi. Tizimli barqarorlik uchun ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalarni ko'p-yillik grant-kontraktlar va PPP (davlat-xususiy sheriklik) mexanizmlari orqali izchil moliyalashtirish muhim.

Umuman olganda, 2019 — 2024-yillarda investitsiyalar tarkibi "g'isht-beton"dan "temir-raqamli va huquqiy-nomoddiy" aktivlar kombinatsiyasiga strategik og'ish bilan tavsiflanadi. Noturar-joylar, "boshqa inshootlar" va mashina-uskunalar real sektor quvvatlarini kengaytirsam, dasturiy ta'minot, ma'lumotlar bazalari va boshqa intellektual mulk mahsulotlari raqamli transformatsiyaning markaziga aylandi. 2024-yildagi keskin sakrashlar xususan, "boshqa inshootlar", "boshqa intellektual mulk mahsulotlari", "mulk huquqlarini rasmiylashtirish" hamda "razvedka-baholash" bo'yicha yaqin-yillarda ishga tushadigan yirik infratuzilma va texnologik loyihalarning "kapital oldi" bosqichi yakunlanayotganiga ishora qiladi. Siyosiy-iqtisodiy jihatdan bu tarkibiy qayta taqsimlanish TFP o'sishi, eksportbop ishlab chiqarish va xizmatlar kengayishi, hamda milliy raqamli ekotizimning chuqurlashuvini ta'minlashi kutiladi; bir vaqtning o'zida, statistik volatillikni kamaytirish, ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalarni

barqaror moliyalashtirish, apparat-dastur muvozanatini saqlash va nomoddiy aktivlar baholashining shaffofligini kuchaytirish investitsion o‘shishning sifatini oshirish uchun zarur bo‘ladi.

Yuqoridagi tahlillar mamlakatimiz asosiy kapitalga investitsiyalar bo‘yicha olib borilgan.

Ma‘lumki, biror bir iqtisodiy ko‘rsatkich boshqa bir ko‘rsatkichlar ta‘sirida o‘zgarsa, u holda mazkur ko‘rsatkich natijaviy (endogen) ko‘rsatkich hisoblanadi, unga bevosita ta‘sir ko‘rsatuvchi omillar esa mustaqil o‘zgaruvchi (ekzogen) ko‘rsatkichlar hisoblanadi. Ular o‘rtasidagi bog‘liqlik korrelyatsiya koeffitsiyentlarini aniqlash va ularning muhimligini, ishonchliligini baholashga asoslanadi. Ya‘ni, korrelyatsion tahlil asosida natijaviy va ta‘sir ko‘rsatuvchi omillar o‘rtasida bog‘liqlik xususiy va juft korrelyatsiya koeffitsiyentlarini hisoblash orqali baholanadi.

$$r_{x,y} = \frac{\overline{x_i \cdot y} - \overline{x_i} \cdot \overline{y}}{\delta_x \cdot \delta_y} \quad (2.1.1)$$

$$r_{x,x_j} = \frac{\overline{x_i \cdot x_j} - \overline{x_i} \cdot \overline{x_j}}{\delta_{x_i} \cdot \delta_{x_j}} \quad (2.1.2)$$

bu yerda, δ_x va δ_y mos ravishda x (ekzogen) va y (endogen) o‘zgaruvchilarning o‘rtacha kvadratik chetlanishi bo‘lib, ular quyidagicha aniqlanadi.

$$\delta_x = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n}} \quad (2.1.3)$$

$$\delta_y = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{n}} \quad (2.1.4)$$

Shuningdek, omilli ko‘rsatkichlar (ekzogen) va ularga bog‘liq bo‘lgan natijaviy ko‘rsatkich (endogen) o‘rtasidagi miqdoriy bog‘liqlikni ko‘p omilli regressiya modeli orqali ekonometrik tahlil qilish mumkin. Ekonometrik tahlil jarayonida regression tahlil amalga oshirilgan. Biz tahlil jarayonidan asosan O‘zbekistonning barqaror iqtisodiy o‘shishida asosiy ekzogen hamda endogen o‘zgaruvchilar ta‘sirini tahlil qilishga harakat qilganmiz. Quyidagi berilgan jadvalda ushbu o‘zgaruvchilarni ko‘rishimiz mumkin.

2010 — 2024 davri iqtisodiyotida o‘shish asosan investitsiyalar tomonidan drayverlangan bo‘lib, kapital jamg‘arilishi yalpi taklifning kengayishi, ishlab chiqarish quvvatlarining modernizatsiyasi va texnologik yangilanishi orqali kuchaygan. Asosiy kapitalga yo‘naltirilgan sarmoyalar yalpi ichki mahsulotga nisbatan ulushini bosqichma-bosqich oshirib, kapital chuqurlashuvini ta‘minladi va ishlab chiqarishning marjinal samaradorligini yaxshiladi. Natijada o‘shish manbai sifatida real sektorda quvvatlar yangilandi, sohalararo kooperatsiya kuchaydi, hamda umumiy omillar samaradorligi oshishi uchun zamin yaratildi.

3-jadval.
**Barqaror iqtisodiy rivojlanishda endogen va ekzogen o‘zgaruvchilarning
 2010-2024-yillar oralig‘idagi ko‘rsatkichlari¹**

Yillar	Yalpi ichki mahsulot, mlrd.so‘m (Y)	Asosiy kapitalga investitsiyalar, mlrd. so‘m (X1)	Iqtisodiy faol aholi soni, ming kishi (X2)	Tashqi savdo aylanmasi, mlrd.so‘m (X3)	Inflyatsiya (%) (X4)
2010	88102,4	16463,7	12286,6	22199,2	3,4
2011	115627,8	19500	12541,5	26365,9	4,2
2012	142333	24455,3	12850,1	26416,1	4
2013	173201,5	30490,1	13163	28269,6	3,8
2014	210998,3	37646,2	13505,4	27530,1	3,5
2015	250544,6	44810,4	13767,7	24924,3	3,2
2016	290213,4	51232	14022,4	24232,2	3,2
2017	356453,8	72155,2	14357,3	26566,1	14,4
2018	473652,8	124231,3	14641,7	33430	14,3
2019	594659,6	195927,3	14876,4	41751	13,5
2020	668038	210195,1	14797,4	36256,1	11,1
2021	820536,6	239552,6	14980,7	42170,5	9,9
2022	995573,1	266240	15038,9	50500,3	12,3
2023	1204485	356071,4	15038,3	63528,6	8,7
2024	1454574	507490,2	15097,9	67238,4	9,8

Iqtisodiy faol aholi tarkibi va bandlik bazasi izchil kengayib, investitsiya mehnat komplementarligi hisobiga mehnat unumdorligi oshishi uchun sharoit shakllandi. Tashqi savdo aylanmasi ochiqlik darajasining ortishi, kapital tovarlari importi va eksport salohiyatining kengayishi bilan tavsiflanib, global shoklarga sezgirlikka qaramay tezkor tiklanish xususiyatini namoyon etdi. Narxlar dinamikasi davr mobaynida turli bosqichlardan o‘tdi, islohotlar va tashqi omillar ta’siri bilan kuchaygan bosim so‘ngra bosqichma-bosqich pasaydi, lekin barqaror o‘shishni ta’minlash uchun inflyatsion kutilmalarni mustahkamlash hamon dolzarbdir.

Strategik jihatdan keyingi bosqichda “miqdor”dan “sifat”ga o‘tish hal qiluvchi ahamiyatga ega. Investitsiyalarni texnologiya transferi, raqamli va nomoddiy aktivlar, ilmiy-tadqiqot, hamda inson kapitali orqali TFPga aylantirish; davlat investitsiyalarida loyihaviy tanlov, hayotiy sikl xarajatlari va monitoringni kuchaytirish, xususiy sektor uchun kapital bozorlarini chuqurlashtirish va uzoq muddatli milliy jamg‘armalarni safarbar etish, valyuta va qarz xatarlarini ehtiyotkor boshqarish, “yashil” transformatsiya va eksportga yo‘naltirilgan ishlab chiqarishni rag‘batlantirish. Shu yo‘sinda investitsiya-drayverli kengayish inklyuziv va barqaror o‘shishga uzviy ko‘chadi.

Tuzilgan modellar approksimatsiya hatolik, o‘rtacha kvadratik standart chetlanishi, t-statistika, determinatsiya koeffitsiyenti, Fisher va Darbin-Uotson mezoni

¹ Muallif ishlanmasi

kabi baholash mezonlari bo'yicha baholanadi va modellar asosida xulosalar ishlab chiqiladi.

Birinchi navbatda yalpi ichki mahsulot (mlrd.so'm(Y))ga ta'sir qiluvchi asosiy kapitalga investitsiyalar (mlrd. so'm (X1)), iqtisodiy faol aholi soni (ming kishi (X2)) tashqi savdo aylanmasi (mlrd.so'm (X3)) hamda inflyatsiya ((%)(X4)) omillar o'rtasidagi bog'lanish korrelyatsion tahlil asosida baholanadi.

4-jadval.

Matrix of correlations¹

Variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(1) YaIM	1.000				
(2) AKI	0.990	1.000			
(3) IFAS	0.830	0.791	1.000		
(4) Inf	0.544	0.523	0.767	1.000	
(5) TSA	0.973	0.972	0.737	0.471	1.000

Korrelyatsion tahlil natijalariga ko'ra, YaIM o'sishi investitsiyalar va tashqi savdo bilan uyg'un harakatlanayotganini ko'rsatadi, bu real sektorning modernizatsiyasi va ochiqlik siyosati samaradorligini tasdiqlaydi. Iqtisodiy faol aholi bilan bog'liqlik ham mehnat — kapital komplementarligi kuchayganidan darak beradi. Zarur diagnostik tekshiruvlarni bajarib, multikollinerlikni boshqarish choralari qo'llangach, regressiya bosqichiga o'tish maqsadga muvofiq va barqaror, iqtisodiy jihatdan mazmunli natijalar kutiladi.

. reg YaIM AKI IFAS Inf TSA

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	2.5244e+12	4	6.3111e+11	F(4, 10)	=	261.49
Residual	2.4135e+10	10	2.4135e+09	Prob > F	=	0.0000
Total	2.5486e+12	14	1.8204e+11	R-squared	=	0.9905
				Adj R-squared	=	0.9867
				Root MSE	=	49127

YaIM	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]
AKI	1.685772	.4283045	3.94	0.003	.7314499 2.640094
IFAS	80.92102	29.83618	2.71	0.022	14.44188 147.4002
Inf	-3767.159	4673.867	-0.81	0.439	-14181.18 6646.866
TSA	8.631102	3.980456	2.17	0.055	-.2379074 17.50011
_cons	-1143902	401570.7	-2.85	0.017	-2038658 -249147.1

Yuqoridagi regressiya tenglamasiga e'tibor qaratadigan bo'lsak mamlakatimizda barqaror iqtisodiy rivojlanish erishishda asosiy omil sifatida Yalpi ichki mahsulot hajmini oshishini tanlab olgan bo'lsak, unga ta'sir qiluvchi biz tanlab olgan 4 ta omildan bittasi ahamiyatsiz hisoblanadi. Ushbu ta'sir etuvchi omil Inflyatsiya hisoblanadi, chunki p qiymat 0,05 dan katta, shuning uchun ushbu omilning Yalpi ichki

¹ Muallif ishlanmasi

mahsulotdagi ta'sir ahamiyatsiz hisoblanadi. Yuqoridagilardan kelib chiqib quyidagi model tuzib olindi.

$$YaIM = -1143902 + 1,68AKI + 80,92IFAS + 8,63TSA$$

Tuzilgan model baholash mezonlari bo'yicha xususan, determinatsiya koeffitsiyenti ($R^2=98$) bo'yicha model ishonchli, Fisher mezoni ($F=261,49 > F_{jadval}$) bo'yicha model statistik jihatdan ahamiyatli.

AKI (asosiy kapitalga investitsiyalar) koeffitsiyent ijobiy va statistik ahamiyatli ($t=3,94$, $p=0,003$). AKI ortishi YaIMning oshishi bilan bog'liq. Boshqa omillar o'zgarmagan holda, investitsiyalardagi har bir birlik ortish YaIMni 1,68 birlikka oshiradi. Bu kapital chuqurlashuvi, texnologik yangilanish va multiplikativ tarmoqlararo bog'lanishlar orqali o'sish kanalini aks ettiradi.

IFAS (iqtisodiy faol aholi) koeffitsiyent ijobiy va ahamiyatli ($t=2,71$, $p=0,022$). Mehnat resurslari kengayishi YaIMni oshirishga hissa qo'shadi. O'lchov birliklari turlicha bo'lganligi sababli ushbu ko'rsatkichni to'g'ridan to'g'ri qanchaga oshishi mumkin ekanligini ko'rsatish mumkin emas. Ammo iqtisodiy faol aholining oshishi yalpi ichki mahsulotning oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

TSA (tashqi savdo aylanmasi) koeffitsiyenti ijobiy, chegaraviy ahamiyat darajasida ($t=2,17$, $p=0,055$). YaIM ortishi TSAning oshishi bilan bog'liq hisoblanadi. Tashqi savdo aylanmasining kengayishi YaIMni ijobiy o'zgarishiga ta'sir ko'rsatadi. Eksport — import oqimlari investitsion tovarlar kirimini, miqyos iqtisodlarini va raqobat orqali samaradorlikni kuchaytiradi. Bir birlik tashqi savdoning oshirish 8,63 birlik yalpi ichki mahsulotning oshishiga olib keladi.

O'zbekiston iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalarning moliyaviy boshqaruvi hal qiluvchi mexanizm sifatida strategik ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu tadqiqot doirasida 2010–2024-yillar oralig'ida amalga oshirilgan investitsion jarayonlar chuqur tahlil qilinarkan, jamiyat taraqqiyoti va iqtisodiy tizimning ichki tuzilmalari o'rtasida samarali muvozanat vujudga kelgani ko'zga tashlanadi.

Ekonometrik modellar natijalari shuni ko'rsatadiki, yalpi ichki mahsulot hajmiga eng kuchli ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar ajralib turadi. Ularning ijobiy va statistik ahamiyatli ta'siri kapital chuqurlashuvi, ishlab chiqarish quvvatlarini yangilash va innovatsion texnologiyalarni joriy qilish orqali barqaror o'sishni qo'llab-quvvatlaydi. Shu bilan birga, iqtisodiy faol aholi sonining o'sishi va tashqi savdo aylanmasining kengayishi ham yalpi ishlab chiqarishga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa demografik kapital va global integratsiyaning o'sishdagi tutgan o'rnini yana bir bor tasdiqlaydi.

Tadqiqot davomida aniqlangan yana bir muhim jihat — bu investitsiyalarning tarkibiy transformatsiyasi. "G'isht va beton" asosidagi an'anaviy sarmoyalar asta-sekin "raqamli, nomoddiy va huquqiy" kapitalga yo'naltirilmoqda. Ayniqsa, dasturiy ta'minot, intellektual mulk va yer resurslarini rasmiylashtirishga qaratilgan xarajatlarning oshishi texnologik asr talablariga mos moslashuvchanlik va samaradorlikni anglatadi.

Moliyalashtirish manbalari tarkibida kuzatilgan o'zgarishlar esa iqtisodiy islohotlarning yangi bosqichga o'tayotganini ko'rsatadi. Xorijiy investitsiyalar

ulushining ortib borishi modernizatsiyalashgan infratuzilma, texnologik transfer va eksport salohiyatini oshirgan bo'lsa-da, bu holat ichki jamg'arma va kapital bozorlarining mustahkamlanishini zaruratga aylantirmoqda. Aynan shunday institutsional asoslar hisobiga investitsion barqarorlikni uzoq muddatli nuqtai nazardan mustahkamlash mumkin bo'ladi.

Ilmiy-tadqiqotlar va intellektual faoliyatga yo'naltirilayotgan mablag'larning keskin o'sishi esa umumiy omillar samaradorligini oshirishda yangi bosqichni boshlab berdi. Shu bilan birga, ilmiy sarmoyalarning izchil va tizimli moliyalashtirilishi, raqamli infratuzilma bilan uyg'unlashgan innovatsion muhitni yaratish orqali iqtisodiy o'sishning sifat darajasi oshiriladi.

Ushbu tahlillar asosida aytish mumkinki, O'zbekistonda investitsiyalarning moliyaviy boshqaruvi o'zgaruvchan global sharoitda iqtisodiy moslashuvchanlik, raqobatbardoshlik va inklyuzivlikni ta'minlashda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Endilikda ustuvor vazifa sifatida moliyaviy resurslarni strategik sohalarga yo'naltirish, institutsional islohotlarni chuqurlashtirish va xususiy sektorni faol jalb etish zarur. Uzoq muddatli va barqaror iqtisodiy o'sishga erishish uchun investitsiya siyosatida texnologik yangilanish, yashil iqtisodiyot tamoyillari va inson kapitaliga tayangan tizimli yondashuvlar davom ettirilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Vernon R. International trade and international investment in the product cycle // The quarterly journal of economics. – Harvard, 2016. – Volume 83. No.1. – pp. 190-207;
2. Moran T.H. Foreign direct investment and development: the new policy agenda for developing countries and economies in transition. – Washington: Institute of international economics, 2008. – 191 pages.
3. Brigham E. F. Financial management: Theory and practice. – Cengage Learning Canada Inc, 2016.
4. Sharpe, W.F. (1964). "Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Conditions of Risk." The Journal of Finance, 19(3), 425-442.- CAPM nazariyasi haqida asosiy ilmiy maqola.
5. Yellen, J. (2020). "The Role of Financial Management in Economic Policy." Speech at the Economic Policy Symposium, Federal Reserve.- Davlat siyosati va investitsiya boshqaruvi haqida nutq.
6. <https://www.worldbank.org> — World Bank – statistik ma'lumotlari asosida.
7. Agentligi (Germany Trade & Invest, GTAI) — Germaniya Tashqi Savdo va Investitsiyalar ma'lumotlari.
8. stat.uz — O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining ma'lumotlari.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:	Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri:	Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri:	Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhah:	Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar:	Sadikov Shoxrux Shuxratovich Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, noyabr, 11-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlararo standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**